

Suosituksset kohti toimivampia ruokamarkkinoita

1. Ruokaketjun toimivuus ja arvonmuodostus - havainnoista kohti suosituksia, *tutkimusjohtaja Sari Forsman-Hugg, PTT*
2. Tuottajien neuvotteluaseman vahvistaminen elintarvikeketjussa, *erikoistutkija Hanna Karikallio, Luke*
3. Sopimusrakenteet ja hinnoittelumallit markkinoiden toimivuuden edistämiseksi, *maatalousekonomisti Mauri Yli-Liipola, PTT*
4. Elintarvikeketjun läpinäkyvyyden ja tilastoinnin kehittäminen, *maatalousekonomisti Kyösti Arovuori, REINU econ Oy*

3.12.2025

Ruokaketjun toimivuus ja arvomuodostus - havainnoista kohti suosituksia

Sari Forsman-Hugg, PTT

Ruokamarkkinaseminaari 3.12.2025, Helsinki

RUOKAKETJU-hanke analysoi markkinoiden toimivuuteen vaikuttavia tekijöitä useista eri näkökulmista

Vertikaaliset
hintasiirtymät
elintarvikeketjussa

Elintarvikeketjun
rahavirrat

Elintarvikeketjun
kustannusrakenteet

Ruuan hinnan nousun
vaikutukset osto- ja
kulutus-
käyttäytymiseen

POLITIIKKA-
SUOSITUKSET
KOHTI TOIMIVAMPIA
RUOKAMARKKINOITA

Rakenteiden
vaikutukset
markkinoiden
toimivuuteen

Elintarvikkeiden
hintajoustot

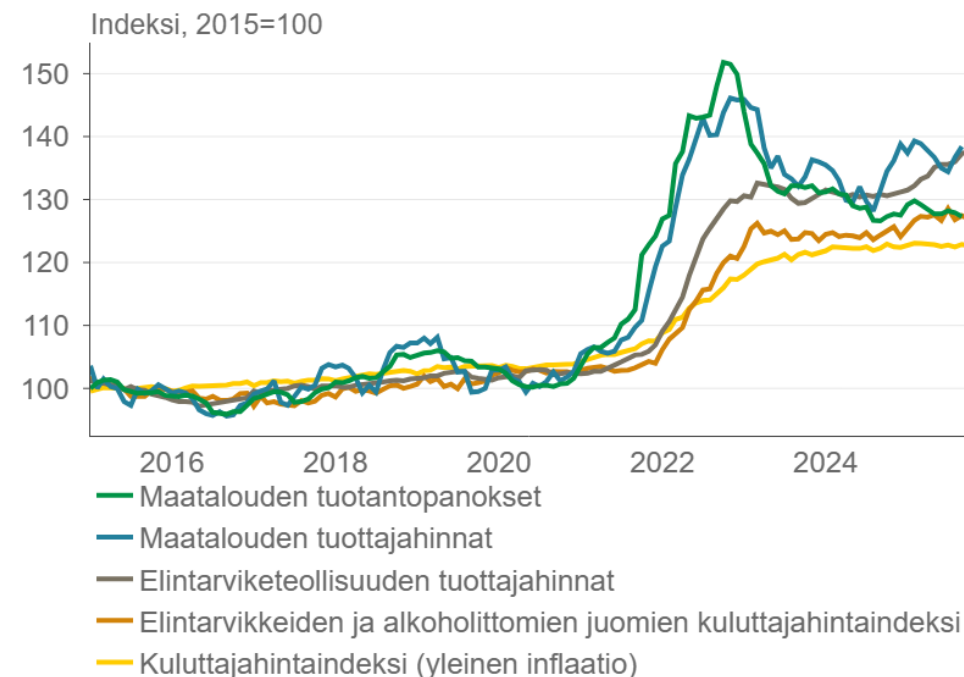
Horisontaaliset
hintasiirtymät, EU-
Suomi

Hankkeen päärahoittaja on Maatilatalouden kehittämisrahasto Makena. Lisäksi hanketta rahoittavat Elintarviketeollisuusliitto ETL, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ja Päivittäistavarakauppa PTY ry.

Ruokasektorin toimintavarmuus säilynyt suhteellisen hyvänä, kuluttajilla ollut valinnanvaraa eri tuotteissa ja hintakategorioissa

- Viime vuosien markkinashokeista seurasi tasokorotus ruokaketjun kustannuksiin ja ruuan kuluttajahintoihin
- Hintamuutosten siirtymisen kannalta keskeisin tekijä on markkinoiden kysyntätilanne.
- Ruuan hinnan noususta seurasi muutoksia kuluttajien osto- ja kulutuskäyttäytymiseen
- Elintarvikeketjun sopimusrakenteet tuovat vakautta hintakehitykseen ja tasoittavat hintamuutosten siirtymistä
- Viennillä on oleellinen merkitys kotimaisen raaka-ainevirran hallinnan kannalta.

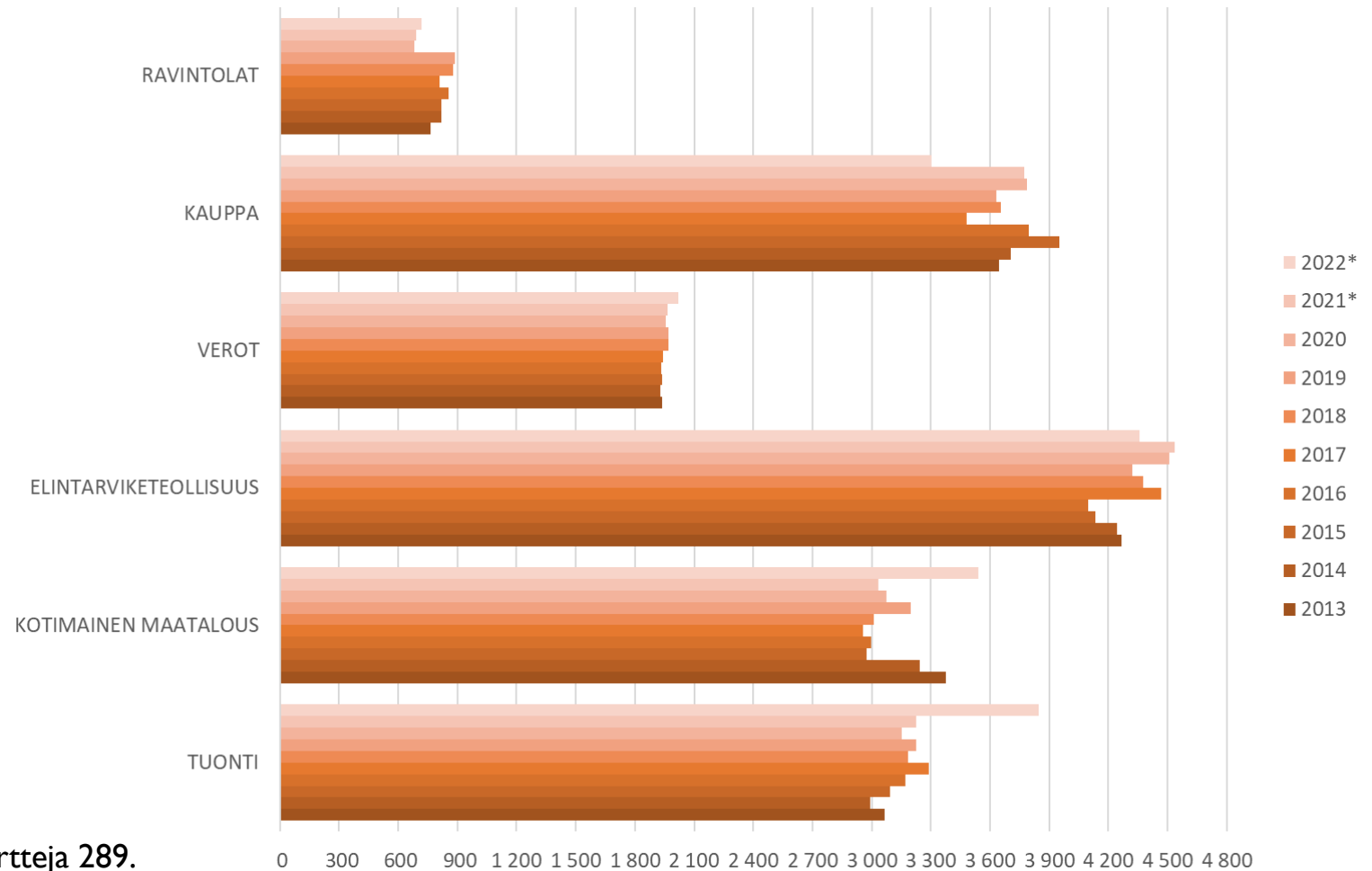
Tuotantopanokset, tuottajahinnat, ruuan kuluttajahinnat ja yleinen inflaatio

Lähde: Tilastokeskus, PTT

Elintarvikeketjun rahavirran kasvu on ollut niukkaa

- Elintarvikeketjussa on jaettu niukkuutta
- Kotimaisen elintarvike-ketjun kyky tuottaa lisäarvotuotteita on ollut heikko
- Vientimarkkinoiden kasvu on ollut vaisua

Arovuori, K., Karikallio, H. & Kinnunen, P. 2024.
 Elintarvikeketjun rahavirtojen kehitys. PTT raportteja 289.

Ratkaisuja ruokaketjun toimivuuden edistämiseen on haettava toimialakohtaisesti

PTT

Tuottajat omistavat
maitoketjun -
maitosektori Suomessa

Kyösti Arovuori

**Kotimarkkinakeskeisyys
on lihaketjun suuri
haaste - lihaketjun
toimialakuvaus**

Csaba Jansik

Luke
LUONNONVARAKESKUS

PTT

Viljaketjun hajanaisuus
vaikeuttaa lisäarvon
kasvattamista
– viljasektori Suomessa

Mauri Yli-Liipola, Pekka Kinnunen, Sari
Forsman-Hugg, Päivi Kujala

**Puutarhailojen
tuottavuus on korkea
- puutarhasektorin
toimialakuvaus**

Csaba Jansik, Anna-Kaisa Jaakkonen,
Terhi Suojala-Ahlfors, Tiina Mattila,
Jyrki Niemi

Luke
LUONNONVARAKESKUS

Havainnoista suosituksiin

Suosittelujen laadinnan pohjana väittämiä tai huolenaiheita, joita usein on esiintynyt julkisessa keskustelussa.

Tutkimusten tulosten pohjalta on otettu kantaa siihen, missä määrin havainnot tukevat ”väittämää”.

Tämän pohjalta tuotettu yksityiskohtaiset suositukset.

VÄITTÄMIÄ JULKISESTA KESKUSTELUSTA

”Alkutuottajan asema on heikko”

”Elintarviketeollisuus reagoi hitaasti maatalouden tuotantopanosten kustannusten nousuun”

”Hinnanmuodostus Suomessa poikkeaa eurooppalaisesta hintakehityksestä”

”Elintarvikeketjussa hintamuutokset siirtyvät eteenpäin hitaasti ja erisuuruisesti

”Kauppa on hyötynyt ruuan hinnan noususta”

”Kuluttajille ruuan hinnan nopea nousu vuosien 2022 ja 2023 aikana oli taloudellisesti kohtuuttoman raskasta”

”PL-tuotteet heikentävät tuottajien asemaa”

Hankkeen pääsuositukset

Hankkeen pääsuositukset

- Tuottajien neuvotteluvoimaa ja riskienhallintaa pitää vahvistaa
- Ruokaketjun toimijoiden tulee yhdessä sopimalla edistää reilun sopimus- ja hinnoittelukulttuurin syntymistä alalle
- Markkinoiden läpinäkyvyyttä ja tiedon saatavuutta pitää parantaa
- Ruokaketjun toimijoiden tulee vahvistaa ja edistää keskinäistä kumppanuusajattelua ja yhteistyötä
- Elintarvikevientiä tulee kehittää korkeamman jalostusasteen ja lisäarvotuotteiden suuntaan

Suosituksset kohti toimivampia ruokamarkkinoita

1. Ruokaketjun toimivuus ja arvonmuodostus - havainnoista kohti suosituksia, *tutkimusjohtaja Sari Forsman-Hugg, PTT*
2. Tuottajien neuvotteluaseman vahvistaminen elintarvikeketjussa, *erikoistutkija Hanna Karikallio, Luke*
3. Sopimusrakenteet ja hinnoittelumallit markkinoiden toimivuuden edistämiseksi, *maatalousekonomisti Mauri Yli-Liipola, PTT*
4. Elintarvikeketjun läpinäkyvyyden ja tilastoinnin kehittäminen, *maatalousekonomisti Kyösti Arovuori, REINU econ Oy*

3.12.2025

Tuottajien neuvotteluaseman vahvistaminen elintarvikeketjussa

Kohti toimivampia ruokamarkkinoita -
seminaari 3.12.2025

Hanna Karikallio
Erikoistutkija, Luonnonvarakeskus

Alkutuottajan asema on lähtökohtaisesti heikko

Tuottajat ovat alttiimpia etenkin kansainvälisille markkinamuutoksille kuin muut elintarvikeketjun toimijat

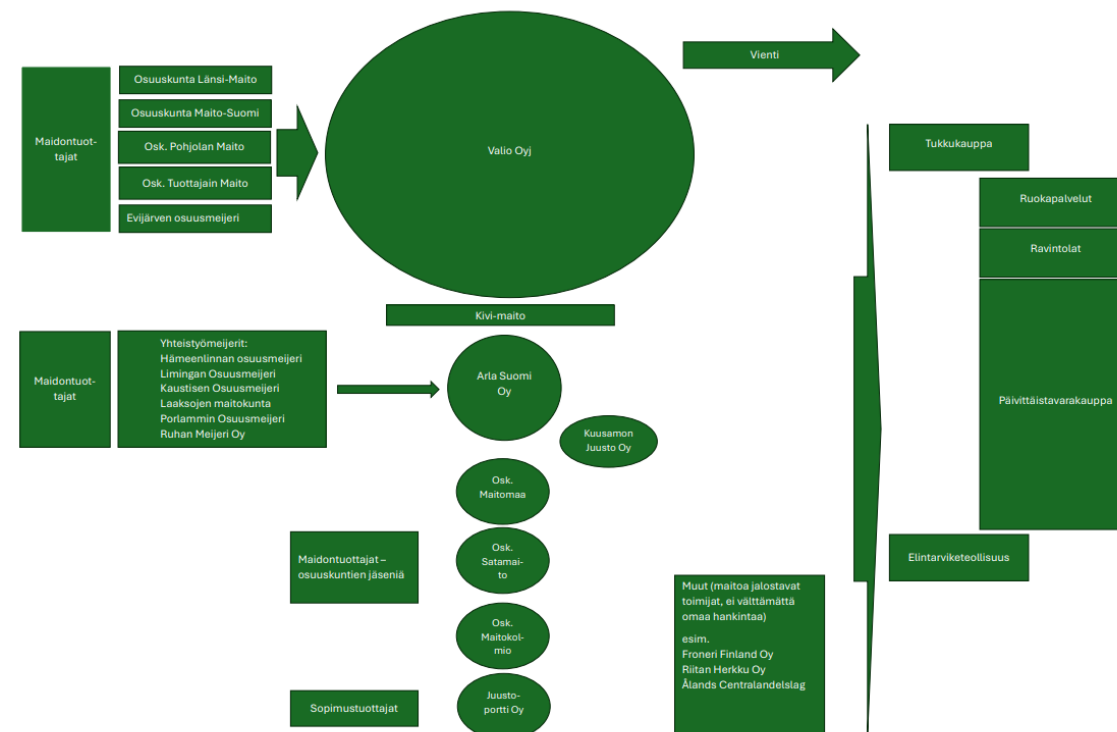
- Tuotetaan homogeenista raaka-ainetta, jonka hinta määräytyy pitkälti maailmanmarkkinoilla
- Maatalousyrittäjät eivät juurikaan voi vaikuttaa markkinahintoihin vaan ottavat ne annettuina

Tuottajien suuri lukumäärä suhteessa elintarviketeollisuuden ja erityisesti päivittäistavarakaupan yritysten lukumääriin luo markkinavoimaan epätasapainon

- Tuottajalla on hyvin rajalliset mahdollisuudet siirtää kustannuksia eteenpäin tai reagoida nopeasti
- Alkutuotanto on myös kärsinyt siitä, ettei markkinoilta ole tullut lisää rahaa ruokaketjuun. Suomen elintarvikeketjun rahavirran kasvu on ollut viimeisten 10 vuoden aikana niukkaa, vain keskimäärin 0,6 prosenttia vuodessa.

Tuottajan asema vaihtelee tarjontaketjuittain

- Maito- ja lihasektorilla sopimustuotanto ja -ohjaus tuo ennustettavuutta ja vakautta, mutta heikentää markkinasignaalien välittymistä
 - Toisaalta tilojen välinen eriytyminen koettelee nykyisten hankintaketjujen rakenteita ja toimintaperiaatteita
- Viljasektorilla ketjun sopimusohjaus on vähäisempää ja hajanaisuus haastaa koko ketjua
 - Raaka-ainevirran hallinta ja sopeuttaminen markkinatilanteisiin on hajautetumpaa
 - Markkinamuutoksiin reagoidaan nopeasti ja markkinasignaalit välittyvät suoraan viljelijöille
 - Yhteistyön puuttuessa ketjussa tuotetun lisäarvon tavoitteluun ja jakamiseen ei ole riittäviä kannustimia.

Tuottajat voivat omilla toimillaan parantaa
neuvotteluasemaansa elintarvikeketjussa

I. POLITIIKKASUOSITUS:

Parannetaan maatalousyrittäjien talous- ja riskienhallintaosaamista sekä ymmärrystä markkinoiden toimintamekanismeista on lisättävä

- Markkinariskien hallinnasta on tullut olennainen osa normaalia yritystoimintaa maataloudessa
- Hinta- ja talousriskien sekä markkinoiden toimintamekanismien ymmärtäminen on kriittistä riskienhallintakeinojen ja -työkalujen tehokkaalle hyödyntämiselle
- Yleisen talousosaamisen rinnalla tulee korostaa hinta- ja taloudellisten riskien arviointia ja riskeiltä suojautumista
- Tarvitaan aktiivista vuoropuhelua koulutuksen järjestäjien kanssa, jotta ammatillinen perus- ja täydennyskoulutus pysyy ajantasaisena ja vastaa muuttuvan toimintaympäristön tarpeisiin

Elintarvikeketjun toimijoiden yhteisesti pääomittamia riskienhallintarahastoja tulee edistää, jotta alkutuotannon tulo- ja tuotantoriskejä voidaan jakaa tasaisemmin koko ketjun kesken

Tarvitaan keinoja, jotka jakavat riskejä koko ketjun kesken

- Sopimustuotanto on tärkeimpiä markkinariskien hallintakeinoja
- Muita keinoja ovat esim. EU:n sallimat tulovakausrahastot ja hintariskivakuutukset, finanssi-instrumenttien kuten johdannaissuojausten käyttö erityisesti viljamarkkinoilla, sopimukseen kirjatut joustot ja ruokaketjun yhteinen kriisirahasto
- Nykyisen CAP:n puitteissa jäsenmaat voivat perustaa keskinäisiä rahastoja sää- ja muille tuotantoriskeille tai tulonvakuuttamisvälineiksi. Rahastot mahdollistaisivat alkutuotannon tulo- ja muiden riskien jakamisen koko elintarvikeketjun kesken
- Riskienhallintaa tulee painottaa tulevassa maatalouspolitiikassa nykyistä vahvemmin

Tuottajien edunvalvojen on varmistettava, että nykyiset ja lainsäädännön sallimat keinot alkutuottajien neuvotteluaseman vahvistamiseksi otetaan täysimääräisesti käyttöön

2. POLITIIKKASUOSITUS:

Vahvistetaan tuottajien kaupallista yhteistyötä ja yhteismarkkinointia, erityisesti vähemmän järjestäytyneillä aloilla

- Tuottajaorganisaatiot ovat yksi keskeinen keino vaikuttaa tuottajien asemaan erityisesti viljasektorilla
 - Suomessa tätä mahdollisuutta ei ole vielä hyödynnetty täysimääräisesti
- Tuottajaorganisaatioiden tulee hyödyntää roolinsa kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamisessa neuvotteluaseman vahvistamiseksi
 - Tämä edellyttää raaka-ainevirtojen hallintaa sekä tuotantomäärien sopeuttamista markkinatilanteen mukaan.

3. POLITIIKKASUOSITUS:

Olemassa olevat välineet kuten EU:n sallimat tuottajaorganisaatiot tulee ottaa täysimääräisesti käyttöön ja helpottaa niiden perustamista hallinnollisesti sekä tarjoamalla startti- ja pääomarahoitusta

- Tuottajaorganisaatioiden perustamista ja toimintaedellytyksiä tulee helpottaa hallinnollisten vaatimusten muutoksilla
 - Tuottajaorganisaatiotuen laajentaminen hedelmä- ja vihannesalan ulkopuolelle
 - Mahdollisuus perustaa useampia toimialoja kattavia, alueellisia tuottajaorganisaatioita
 - Perustamisen ja toiminnan helpottaminen kohdennetulla startti- ja pääomarahoituksella (pankit, Finnvera)
 - Perustamisvaiheessa tarvitaan usein tukea hallinnollisiin- ja asiantuntijakuluihin sekä alkuinvestointeihin

Politiikkasuositukset

1.

Parannetaan maatalousyrittäjien talous- ja riskienhallintaosaamista sekä ymmärrystä markkinoiden toimintamekanismeista on lisättävä

2.

Vahvistetaan tuottajien kaupallista yhteistyötä ja yhteismarkkinointia, erityisesti vähemmän järjestäytyneillä aloilla

3.

Olemassa olevat välineet kuten EU:n sallimat tuottajaorganisaatiot tulee ottaa täysimääräisesti käyttöön ja helpottaa niiden perustamista hallinnollisesti sekä tarjoamalla startti- ja pääomarahoitusta

KIITOS!

3.12.2025

Sopimusrakenteet ja hinnoittelumallit markkinoiden toimivuuden edistämiseksi

Ruokaketjun toimivuus ja arvonmuodostus -hanke

Ruokamarkkinaseminaari 3.12.2025, Helsinki

Mauri Yli-Liipola

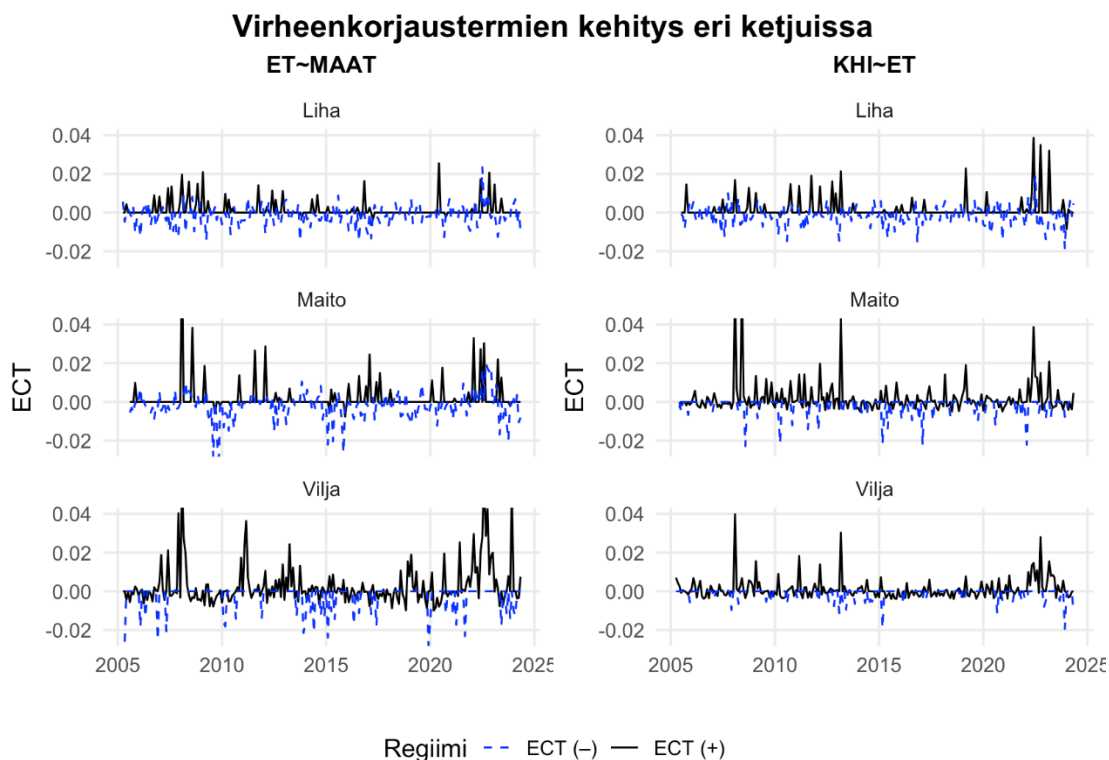

Sopimusrakenteiden toimivuuden
tarkastelu tulee kytkeä osaksi
markkinatarkastelua

Sopimusrakenteella on keskeinen merkitys ketjun vakauden ja ennakoitavuuden kannalta

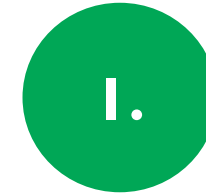
- Sopimukset ovat tuoneet ennustettavuutta ja suojanneet hintojen nopeilta laskuilta, mutta samalla hyödyt hintojen nopeista nousuista ovat jääneet hyödyntämättä
- Tuottajat ja teollisuus kantavat lyhyen aikavälin hintavaihtelun riskin
 - Kuluttajat kohtaavaa vaikutukset viivästetympin
- Hintasignaalin välittyminen on pohjimmiltaan arvokysymys

Lähde: Yli-Liipola, M. 2025. Elintarvikeketjun vertikaaliset hintasiirtymät.

Joustavammat hinnoittelumallit tasapainottaisivat riskien jakautumista

- Hinnoitteluperiaatteita tulisi kehittää siten, että kustannus- ja markkinavaihtelut jakautuvat tasapainoisemmin ketjun toimijoiden kesken ja vähentävät epäsymmetriaa normaalissa markkinadynamiikassa
- Hinnoittelumallit on rakennettava ottaen huomioon tuotannon ja kustannusrakenteiden erot
- Tavoitteena on vahvistaa ennustettavuutta ja kykyä jakaa markkinariskiä pitkäjänteisesti

Kehitetään joustavia sopimusmalleja, jotka mahdollistavat tasapuolisemman riskien jaon ruokaketjun eri osapuolten välillä

Selkeät mekanismit markkinamuutoksiin reagoimiseksi

- Sopimukseen tulee sisällyttää selkeät mekanismit, joiden avulla merkittävät markkinamuutokset voidaan huomioda jo sopimuskauden aikana
- Läpinäkyvät ja ennalta määritellyt toimintatavat vähentävät tulkintaeroja
 - Helpottavat neuvottelutilanteiden hallintaa markkinatilanteen muuttuessa nopeasti

2.

Sopimukseen sisällytetään mekanismeja merkittävien markkinamuutosten varalle, jotta hintaneuvottelut voidaan avata tarvittaessa

Reilut ja läpinäkyvät toimintatavat ruokaketjun toimivuuden varmistamiseksi

- Ruokaketjun toimijoiden tulee lisätä luottamusta ja valmiutta yhteiseen kehittämiseen
 - Tämä tukee koko ketjun kilpailukyvyn edistämistä
- Toimijoilla tulee olla valmius tarvittaessa muuttaa nykyisiä toimintamalleja ja rakenteita

3.

Ruokaketjun toimijoiden tulee vahvistaa ja edistää keskinäistä kumppanuusajattelua ja yhteistyötä

Politiikkasuositukset

1.

Kehitetään joustavia

 sopimusmalleja, jotka

 mahdollistavat

 tasapuolisemman riskien

 jaon ruokaketjun eri

 osapuolten välillä

2.

Sopimukseen sisällytetään

 mekanismeja merkittävien

 markkinamuutosten

 varalle, jotta

 hintaneuvottelut voidaan

 avata tarvittaessa

3.

Ruokaketjun toimijoiden

 tulee vahvistaa ja edistää

 keskinäistä

 kumppanuusajattelua ja

 yhteistyötä

KIITOS!

3.12.2025

Elintarvikeketjun läpinäkyvyyden ja tilastoinnin kehittäminen

Ruokamarkkinaseminaari 3.12.2025
Kyösti Arovuori, Reinu econ

Markkinoiden toimivuutta on mahdoton
analysoida ja arvioida ilman
markkinainformaatiota

Taloustieteellinen analyysi vaatii aineistoja

Markkinoiden toimivuutta, markkinarakenteita ja markkinoiden muutosta ei voida analysoida kattavasti ilman näihin tekijöihin liittyvää numerotietoa.

- hintasiirtymät, joustot, hintamarginaalit, markkinavoima, kilpailukyky, tuottavuus, rahavirrat...

Vertailukelpoinen ja luotettava tilastotieto on läpinäkyvyyden kannalta keskeinen väline.

- ketjun sisällä tapahtuvat rakenteelliset muutokset ja toimijoiden keskinäiset voimasuhteet
- ketjun toimivuuden seuraaminen ja analysointi ketjun ulkopuolelta

Ketjun läpinäkyvyydelle asetetut vaatimukset ja saatavilla olevan markkinainformaation taso ovat epätasapainossa.

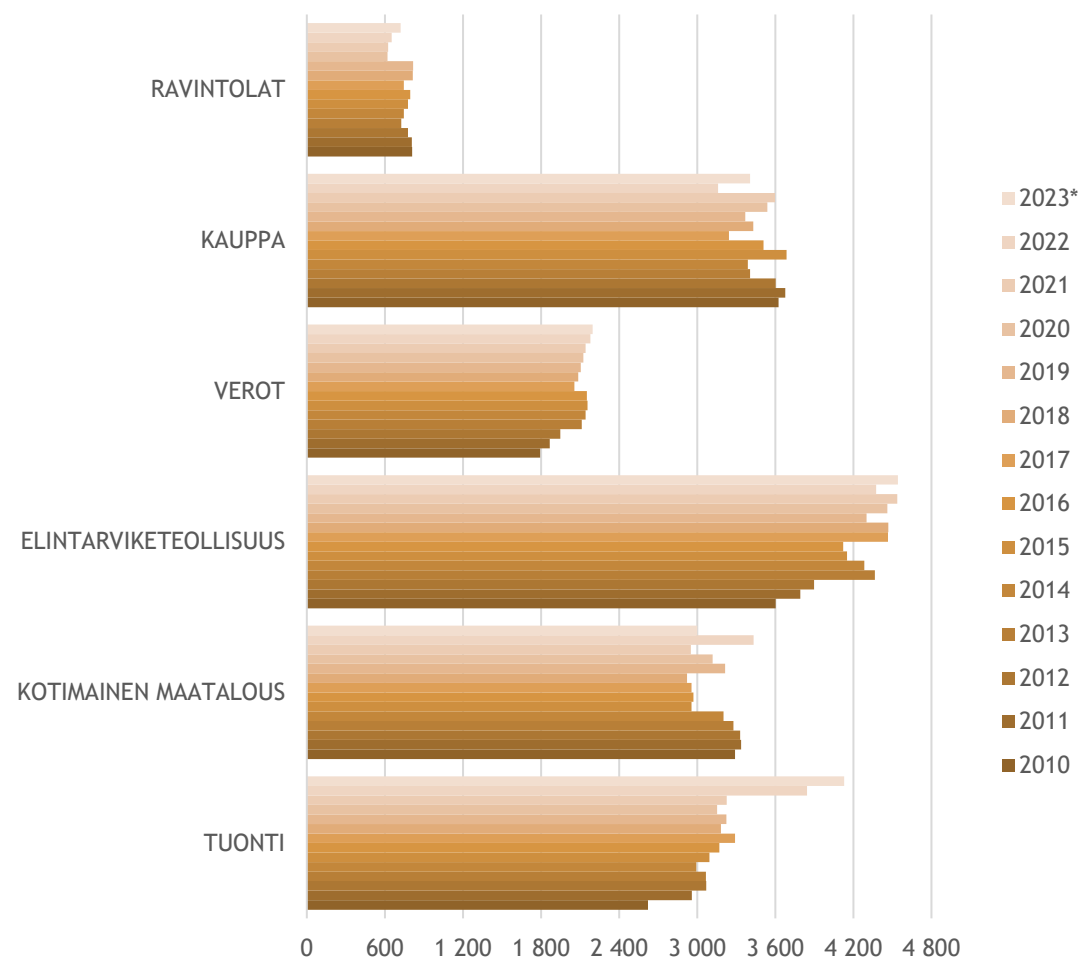
Voimasuhteiden muuttuminen ketjun sisällä jää helposti pimentoon

Maatalouden hinta- ja tuotantotiedot tilastoidaan kattavasti, elintarviketeollisuuden ja päivittäistavara-kaupan tilastoja ei tuoteta vertailukelpoisessa laajuudessa eikä samalla tarkkuudella.

Tämä vaikeuttaa markkinoiden toiminnan analysointia etenkin elintarvikeketjun sisäisten hintamuutosten ja -rakenteiden osalta.

Tutkimuksessa on mahdollista tarkastella erilaisia ilmiöitä yhdistämällä eri lähteisiin perustuvaa tilasto- ja markkinainformaatiota.

ELINTARVIKESSEKTORIN RAHAVIRTA - milj. €
(reaalinen)

Lähde: Arovuori ym. 2024, päivitetty 2025

Ruokaketjun tilastointi on epätasapainossa

Elintarvikesektorin hinta- ja määrätietojen tilastoinnissa on *epätasapaino* ja *puutteita*.

Tilastoinnin vahvistaminen on yksinkertaisin tapa vähentää markkinainformaation epätasaisesta jakautumisesta aiheutuvia markkinavääristymiä.

1.

Kehitetään elintarvikesektorin tilastotuotantoa kattamaan nykyistä laajemmin euromääräiset tuottaja-, teollisuus- ja kuluttajahinnat sekä kysyntämäärät.

Mielikuva kehityksestä usein erilainen kuin todellinen kehitys

2.

Kehitetään kaupan omien
merkkien (PL-tuotteet)
tilastointia, jotta niiden
vaikutuksia ketjun
arvonmuodostukseen
voidaan seurata ja
arvioida.

Keskustelu elintarvikeketjun rakenteiden muutoksista perustuu usein itseään vahvistaviin mielikuviin.

Tuoreet viranomaisen tiedonsaantioikeuksiin perustuvat tutkimustulokset ovat auttaneet ymmärtämään esimerkiksi PL-tuotteiden markkinakehitystä selvästi paremmin.

- PL-tuotteiden rooli valikoimissa on kasvanut, mutta suhteellinen asema kulutuksessa on pysynyt ennallaan.

Vahvistuvien kehitystrendien ja rakenteellisten muutosten sekä niiden vaikutusten ajantasainen analysointi vaatii ajantasaista markkinainformaatiota.

Hinta on kuluttajille tärkeä

3.

Lisätään kuluttajien tietoisuutta hinnanmuodostuksesta ja ruokamarkkinoiden rakenteista, jotta ruuan hintakehitykseen vaikuttavat tekijät ymmärretään paremmin.

Ruuan hinnasta puhutaan epätasapainoisesti.

Kuluttajan kokemus on, että hinnat nousevat aina vaan.

Keskustelu pitää tuoda lähelle kuluttajaa ja sitä pitää käydä termeillä, jota on helppo ymmärtää.

Eurojen kautta käytävä keskustelu on omaksuttavampaa ja helpompaa verrattuna indekseihin.

Politiikkasuositukset

1.

Kehitetään elintarvikesektorin tilastotuotantoa kattamaan nykyistä laajemmin euromääräiset tuottaja-, teollisuus- ja kuluttajahinnat sekä kysyntämäärät.

2.

Kehitetään kaupan omien merkkien (PL-tuotteet) tilastointia, jotta niiden vaikutuksia ketjun arvonmuodostukseen voidaan seurata ja arvioida.

3.

Lisätään kuluttajien tietoisuutta hinnanmuodostuksesta ja ruokamarkkinoiden rakenteista, jotta ruuan hintakehitykseen vaikuttavat tekijät ymmärretään paremmin.

KIITOS!

**Lämmin kiitos
osallistumisesta.**